

הרב יהודה שביב

## פרה אדומה וכיבוד אב ואם

### ראשי פרקים

- א. שכר כיבוד אב – פרה אדומה
- ב. כיבוד אב לעומת קינוח אם
- ג. פרה אדומה מתמודדת עם טומאת מת
- ד. מצות כיבוד אב ואם מתמודדת עם המוות
- ה. לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם



### א. שכר כיבוד אב – פרה אדומה

למדנו:

אמר רב יהודה אמר שמואל: שאלו את ר' אליעזר – עד היכן כיבוד אב ואם? אמר להם: צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו, בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר. ורב כהנא מתני: בשמונים ריבוא, והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו – ולא ציערו. לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו, שנולדה לו פרה אדומה בעדרו. נכנסו חכמי ישראל אצלו, אמר להם: יודע אני בכם, שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא. וא"ר חנינא: ומה מי שאינו מצווה ועושה כך, מצווה ועושה – על אחת כמה וכמה...

(קידושין לא ע"א)

נמצא שכר כיבוד אב ואם – פרה אדומה. מסתבר שפרה אדומה נולדה בעדרו כדי שיבוא על שכרו משלם ויהיה זה פיצוי על ממון הרב שהפסיד בשל כיבוד אב שלו. ולא הפרה עיקר אלא ערכה הממוני.

דברים שאין להם שיעור  
מכון צומ"ת, אלון שבות תשס"ה

## ב. כיבוד אב לעומת קינוח אם

אבל דומה שהיה זה מסר מיוחד לדמא בן נתניה ולכל המתבוננים באירוע המפליא.

מיוחדת היא מצות פרה אדומה שחוקת התורה היא, ואף החכם מכל אדם, שלמה המלך, לא הצליח לעמוד על סודה (מדרש תנחומא חקת, ו). אבל חכמים העמידו על פשרם של פרטים אחדים. כך למדנו:

ומפני מה כל הקרבנות זכרים וזו נקבה? אמר ר' איבו: משל לבן שפחה שטינף פלטיץ של מלך. אמר המלך: תבוא אמו ותקנח את הצואה. כך אמר הקב"ה: תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל. (במדב"ר יט, ח).

כיצד מכפרת הפרה האדומה על חטא העגל – לא נתפרש. אבל זאת שמענו: האם מקנחת את צואת בנה. לא בשל ציווי על 'כיבוד בן' היא עושה זאת, אלא החוש האימהי הרחום הוא שמביאה לעשות כן.

אפשר וזה שרומזים לדמא מכבד אביו. שאם משתבח הוא בעצמו שלא העיר את אביו משנתו ומנע בכך מעצמו רווח גדול – ילך וילמד ממצות פרה ומתכונת הפרה-האם, וידע: יותר משעושה ומסוגל צאצא לעשות להוריו – עושים הם לו. וגם אם כיבד את אביו הרבה – אל יחזיק טובה לעצמו, שכדאי הוא לעשות עוד כהנה וכהנה כדי לפרוע מעט את שחב הוא להם על שעשו עמו.

## ג. פרה אדומה מתמודדת עם טומאת מת

כאמור, לא נתפרש כיצד מכפרת הפרה על מעשה העגל. אבל אפשר שזה הדבר: במסכת עבודה זרה ה"א מובא:

דתניא, רבי יוסי אומר: לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן, שנאמר: "אני אמרתי אלוהים אתם ובני עליון כלכם" (תהלים פב, ו). חבלתם מעשיכם - "אכן כאדם תמותון".

לדעה זאת, אמורים היו ישראל להיות בני אלמוות עם קבלת התורה, אבל גרם חטא העגל ו"אכן כאדם (הראשון) תמותון". פרה אדומה אינה מבטלת את המוות, אבל היא מתמודדת עם הטומאה הכרוכה בעקבו, שהיא מטהרת מטומאת מת ובכך מכפרת במשהו על לכלוכו של אותו חטא.

#### ד. מצות כיבוד אב ואם מתמודדת עם המוות

ויש מרשם נוסף לצמצום כוחו של מלאך המוות, והוא מפורש בתורה: "כבד את אביך ואת אמך למען יארכון ימיך על האדמה..." (שמות כ, יב).

כיבוד אם ואם ממעט מתוקפו של המוות. דמא שכיבד את אביו נרמז לכך בהולדת הפרה האדומה, בעזרתה אמורים בני ישראל להתמודד עם אימת המוות.

#### ה. לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם

הורה הקב"ה למשה: "ויקחו אליך פרה אדמה... ונתתם אתה אל אלעזר הכהן" (במדבר יט, ב-ג). ואמרו חכמים בספרי (קכג): "בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא נעשית בסגן. תדע שכן הוא, שהרי אהרן קיים ואלעזר שורף את הפרה! 'ונתתם אותה אל אלעזר הכהן' – זו נעשית באלעזר ושאר הפרות בכהן גדול, דברי ר' מאיר..."

מה נשתנתה פרה זו משאר פרות, שהשאר בכהן גדול וזו בסגן? תשובה לכך משמיע רבי משה הדרשן: "ולפי שאהרן עשה את העגל, לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור" (מובא ברש"י לפס' כב).

אפשר שמכאן עולה דבר נוסף: עבודת הבן יש בה משום כפרה על מעשה האב. נמצאו בפרה אדומה שתי בחינות מקבילות: מחד – אם מכפרת על מעשה בנה; מאידך – בן מכפר על מעשה אביו. והרי אף בזה יש משום השבת לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, השבה שהיא ייעודו של אליהו הנביא (ראה מלאכי ג, כד), מבשר בשורות טובות, ישועות ונחמות.

ובהשבה זו נעוצה אריכות ימים, שדור לדור יביע וחוליה לחוליה תתחבר ויחד הם הווים שרשרת שאינה ניתקת.